

Sygn. akt I ACa 150/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 czerwca 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Ewa Tkocz
Sędziowie :	SA Joanna Kurpierz SO del. Artur Żymełka (spr.)
Protokolant :	Agnieszka Szymocha

po rozpoznaniu w dniu 24 czerwca 2016 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa A. G. (1) i L. G.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w Ł.

o zapłatę

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie

z dnia 31 lipca 2015 r., sygn. akt I C 430/14,

1) zmienia zaskarżony wyrok:

- a) w pkt. 1. i 3. o tyle, że zasądzoną kwotę 15.000 złotych podwyższa do 45.000 (czterdzieści pięć tysięcy) złotych,
- b) w pkt. 4. w ten sposób, że zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 1.808,50 (tysiąc osiemset osiem 50/100) złotych z tytułu kosztów procesu,
- c) w pkt. 5. o tyle, że kwotę 2.420 złotych podwyższa do 3.891,75 (trzy tysiące osiemset dziewięćdziesiąt jeden 75/100) złotych,
- d) w pkt. 7. o tyle, że zasądzoną kwotę 40.000 złotych podwyższa do 70.000 (siedemdziesiąt tysięcy) złotych,
- e) w pkt. 9. poprzez jego uchylenie;
- f) w pkt. 10. o tyle, że zasądzoną kwotę 1.446,80 złotych podwyższa do 3.617 (trzy tysiące sześćset siedemnaście) złotych,

- g) w pkt. 11. o tyle, że kwotę 3.707,90 złotych podwyższa do 5.189 (pięć tysięcy sto osiemdziesiąt dziewięć) złotych,
- h) w pkt. 12. poprzez jego uchylenie;
- 2) zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 1.000 (tysiąc) złotych z tytułu kosztów postępowania apelacyjnego;
- 3) zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 1.000 (tysiąc) złotych z tytułu kosztów postępowania apelacyjnego;
- 4) nakazuje pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Częstochowie kwotę 3.000 (trzy tysiące) złotych z tytułu nieuiszczonych opłat od apelacji.

SSO del. Artur Żymelka	SSA Ewa Tkocz	SSA Joanna Kurpierz
------------------------	---------------	---------------------

Sygn. akt I ACa 150/16

UZASADNIENIE

W pozwie wniesionym w dniu 13 listopada 2014 r. do Sądu Okręgowego w Częstochowie powód A. G. (1) wniósł o zasądzenie na jego rzecz od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w Ł. kwoty 70.000 zł z tytułu zadośćuczynienia za śmierć syna P. G., wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 14 lutego 2013 r., kwoty 30.000 zł z tytułu odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej w następstwie śmierci syna, wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 14 lutego 2013 r. oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

W uzasadnieniu pozwu powód podał, że w dniu (...) w wyniku wypadku komunikacyjnego śmierć poniósł jego syn P. G.. Ubezpieczony w pozwanym Towarzystwie sprawca wypadku R. D. został przez sąd uznany za winnego jego spowodowania. Powód podał, że P. G. pozostawił rodziców i brata, dla których jego śmierć stanowi ogromny cios i traumatyczne przeżycie. Podkreślił, że w chwili śmierci P. G. miał zaledwie 20 lat, był ukochanym dzieckiem powoda i jego żony, bardzo silnie z nimi związanym, był pomocny, opiekuńczy i kochający rodziców. Powód stwierdził, że zmarły był zdolnym i pracowitym uczniem, studentem Politechniki (...), nigdy nie sprawiał żadnych problemów wychowawczych. Przed śmiercią chętnie pomagał rodzicom w prowadzeniu gospodarstwa domowego, w którym stale z nimi zamieszkiwał, planował również pozostanie w domu rodzinnym po założeniu własnej rodziny. Stanowił nieocenioną pomoc, wsparcie i pociechę nie tylko dla swoich rodziców, ale również dla brata, dziadków, przyjaciół i kolegów. Był osobą życzliwą, pogodną, pomocną i ciepłą, bardzo lubianą przez rówieśników. Powód podał, że po śmierci syna odprawiono w jego intencji ponad 70 mszy świętych z ofiar składanych przez jego przyjaciół i znajomych. Powód stwierdził również, że śmierć syna spowodowała całkowitą dezorganizację życia całej rodziny. Powód i jego żona zmuszeni byli do rozpoczęcia terapii, której poddają się do tej pory, ponieważ nadal nie są w stanie samodzielnie poradzić sobie z traumatycznym przeżyciem jakim jest śmierć ich syna. Wciąż zażywają leki. Powód przez długi czas po śmierci syna nie był w stanie skoncentrować się na codziennym życiu i obowiązkach. Wszystkie plany rodziny, które obejmowały również zmarłego syna, musiały ulec zmianie lub anulowaniu. Powód podał, że wypłacona przez pozwanego kwota 30.000 zł z tytułu zadośćuczynienia oraz 20.000 zł z tytułu odszkodowania nie stanowi odpowiedniego zadośćuczynienia oraz stosownego odszkodowania. Jako podstawę prawną żądania zapłaty dochodzonych kwot powód wskazał art. 446 § 3 i 4 k.c. Żądanie zasądzenia odsetek ustawowych powód uzasadnił tym, że w piśmie z dnia 14 stycznia 2013 r. dokonał pozwanemu zgłoszenia szkody, a zatem odsetki ustawowe przysługują mu od dnia 14 lutego 2013 r.

W pozwie wniesionym w dniu 13 listopada 2014 r. do Sądu Okręgowego w Częstochowie, w sprawie o sygn. akt I C 431/15, powódka L. G. wniosła o zasądzenie na jej rzecz od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w Ł. kwoty 70.000 zł z tytułu zadośćuczynienia za śmierć syna P. G., wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 14 lutego 2013 r., kwoty 30.000 zł z tytułu odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej w następstwie śmierci syna, wraz z ustawowymi

odsetkami od dnia 14 lutego 2013 r. oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

W uzasadnieniu pozwu powódka podniosła tożsame okoliczności faktyczne, które w swoim pozwie przytoczył powód oraz przedstawiła taką samą argumentację prawną.

W odpowiedzi na oba pozwy pozwany (...) Spółka Akcyjna w Ł. wniósł o oddalenie powództw oraz o zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego.

W uzasadnieniu odpowiedzi na pozew pozwany nie kwestionował swojej odpowiedzialności co do zasady, natomiast zarzucił, że wypłacone powodom kwoty stanowiły odpowiednie do rozmiarów doznanej przez nich krzywdy zadośćuczynienie w związku ze śmiercią ich syna P. G.. Co do żądania odszkodowania pozwany zarzucił, że powodowie nie wykazali, aby w wyniku wypadku doszło do pogorszenia ich sytuacji majątkowej w stopniu uzasadniającym zasądzenie dalszego odszkodowania. Pozwany zarzucił, że brak jest jakichkolwiek dowodów pozwalających ocenić sytuację majątkową powodów przed i po wypadku. Jednocześnie pozwany podkreślił, że znaczące pogorszenie sytuacji życiowej, stanowiące podstawę do przyznania odszkodowania w oparciu o przepis art. 446 § 3 k.c., musi mieć charakter obiektywny, wynikający ze śmierci osoby najbliższej, zaś aktualne orzecznictwo stoi na stanowisku, że art. 446 § 3 k.c. stanowi podstawę jedynie do przyznania odszkodowania za szkodę majątkową i powinien być interpretowany ściśle.

Sąd Okręgowy w Częstochowie postanowieniem z dnia 23 stycznia 2015 r. połączył sprawę z powództwa L. G. ze sprawą z powództwa A. G. (1) do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia.

Sąd Okręgowy w Częstochowie wyrokiem z dnia 31 lipca 2015 r. zasądził od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w Ł. na rzecz powoda A. G. (1) kwotę 15.000 zł z tytułu zadośćuczynienia, wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 14 lutego 2013r. (pkt 1), kwotę 30.000 zł z tytułu odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej, wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 14 lutego 2013r. (pkt 2), oddalił w pozostałej części powództwo A. G. (1) (pkt 3), zniósł pomiędzy tymi stronami koszty zastępstwa procesowego (pkt 4), nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Częstochowie kwotę 2.420 zł z tytułu kosztów sądowych, których powód A. G. (1) nie miał obowiązku uiścić (pkt 5), odstąpił od obciążenia powoda A. G. (1) kosztami sądowymi od oddalonej części powództwa (pkt 6), zasądził od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w Ł. na rzecz powódki L. G. kwotę 40.000 zł z tytułu zadośćuczynienia, wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 14 lutego 2013r. – po sprostowaniu wyroku co do zasądzonych odsetek - (pkt 7), kwotę 30.000 zł z tytułu odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej, wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 14 lutego 2013 r. (pkt 8), oddalił w pozostałej części powództwo L. G. (pkt 9), zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 1.446,80 zł z tytułu kosztów procesu (pkt 10), nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Częstochowie kwotę 3.707,90 zł z tytułu kosztów sądowych, których powódka L. G. nie miała obowiązku uiścić (pkt 11) oraz odstąpił od obciążenia powódki L. G. kosztami sądowymi od oddalonej części powództwa (pkt 12).

Sąd Okręgowy wydał wyrok w oparciu o następujące ustalenia faktyczne.

Powodowie A. G. (1) i L. G. wspólnie wychowywali synów P. G. i A. G. (2). Tworzyli oni rodzinę o silnych więzach, ich relacje z synami, w tym także z P. G. były bardzo bliskie. P. G. zamieszkiwał wspólnie z rodzicami, pomagał im w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Powód A. G. (1) prowadził działalność gospodarczą polegającą na wykonywaniu robót wykończeniowych i również w tej działalności uzyskiwał pomoc ze strony syna P. G.. Powodowie byli mocno związani uczuciowo z synem P. G., który nie sprawiał im problemów wychowawczych, osiągał dobre wyniki w nauce. P. G. studiował na Politechnice (...), ukończył pierwszy rok studiów licencjackich na kierunku logistyka, w przyszłości zamierzał otworzyć firmę spedycyjną. P. G. był osobą lubianą również w środowisku i wśród rówieśników.

W dniu (...) na drodze K. doszło do wypadku komunikacyjnego, w wyniku którego P. G. poniósł śmierć na miejscu. Wyrokiem Sądu Rejonowego w B. z dnia 17 sierpnia 2012 r., wydanym w sprawie o sygn. akt II K 391/12, sprawca wypadku R. D. został uznany za winnego tego, że w dniu (...) około godziny 17:45 na drodze relacji K., Gmina K., woj. (...), kierując motocyklem marki Y. o numerze rejestracyjnym (...) umyślnie naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu

drogowym w ten sposób, iż na łuku drogi skręcającej w prawo, patrząc w kierunku swojej jazdy, w miejscu, w którym obowiązuje ograniczenie prędkości do 40 km/h rozwinął nadmierną prędkość, przekroczył oś jezdni, wyznaczoną podwójną linią ciągłą, zjechał na przeciwległy pas jezdni i doprowadził do czołowego zderzenia z jadącym z przeciwka po swoim pasie jezdni motocyklem marki H. o numerze rejestracyjnym (...) kierowanym przez P. G., który poniósł śmierć na miejscu, tj. popełnienia przestępstwa z art. 177 § 2 k.k., za który to czyn wymierzono mu karę 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący 5 lat.

Tym samym wyrokiem Sąd Rejonowy w B. zasądził od sprawcy wypadku R. D. na rzecz powoda A. G. (1) kwotę 25.000 zł z tytułu zadośćuczynienia, które zostało w całości zapłacone.

W dacie śmierci P. G. miał 20 lat. O wypadku syna powodowie dowiedzieli się telefonicznie od jego kolegi, z którym skontaktowali się zaniepokojeni nieodbieraniem telefonów przez syna. Wiadomość o śmierci syna spowodowała u nich załamanie nerwowe. Na skutek nieradzenia sobie z zaistniałą sytuacją oboje powodowie zmuszeni byli do rozpoczęcia leczenia psychiatrycznego, korzystali również z pomocy psychologa. Przed śmiercią syna stan zdrowia powodów był dobry. Byli oni bardzo blisko związani ze swoimi synami, a ich życie koncentrowało się na nich. Zmarły syn był osobą bardzo zaangażowaną w pomoc rodzicom, był dla nich wielką radością, nadzieją i osobą, z którą wiązali nadzieje na pogodną starość, zapewniającą im poczucie bezpieczeństwa. Śmierć P. G. spowodowała u powodów ból i cierpienie o dużym natężeniu. Już we wczesnym okresie po wypadku korzystali oni ze wsparcia farmakologicznego. W wyniku wypadku u obojga powodów wystąpiły zaburzenia adaptacyjne o typie reakcji depresyjnej. U obojga powodów reakcja adaptacyjna typu depresyjnego przyjęła formę przedłużającą się. Występowały i występują nadal u obojga z nich objawy w postaci obniżenia nastroju, bezradności, zaburzeń snu, zawężenia aktywności do czynności dnia codziennego, poczucia krzywdy i żalu. Żywe wspomnienia o synu i jego wizje są nadal obecne w ich życiu. Prowadzone względem powodów leczenie psychiatryczne polega na okresowej ordynacji leków przeciwdepresyjnych i nasennych oraz zapewnieniu wsparcia psychologicznego. Występujące u powodów zaburzenia stanowią długotrwały uszczerbek na zdrowiu. Utrzymująca się reakcja depresyjna na skutek utraty syna negatywnie wpłynęła na aktywność życiową powodów, ich procesy emocjonalne skoncentrowane są na utracie dziecka. W związku ze śmiercią syna powodowie mieli trudności w skoncentrowaniu się na pracy zawodowej. Powód A. G. (1) zawiesił prowadzoną działalność gospodarczą, powódka L. G. nie zaprzestała pracy zawodowej, jednakże myśli o jej zaprzestaniu. Powodowie często odwiedzają grób syna, zwłaszcza powódka L. G. często odwiedza go w drodze z pracy do domu. Pokój zmarłego syna został przez powodów pozostawiony w stanie dotychczasowym.

Prowadzony przez sprawcę wypadku R. D. motocykl marki Y. o numerze rejestracyjnym (...) posiadał obowiązkowe ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych w pozwanym Towarzystwie.

Powodowie dokonali zgłoszenia pozwanemu szkody w dniu 14 stycznia 2013 r. W toku postępowania likwidacyjnego pozwany wypłacił na rzecz powoda A. G. (1) kwotę 30.000 zł z tytułu zadośćuczynienia oraz kwotę 20.000 zł z tytułu odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej. Identyczne kwoty z powyższych tytułów zostały przez pozwanego wypłacone powódce L. G..

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał żądania powodów za częściowo uzasadnione.

Sąd Okręgowy wskazał, że spór pomiędzy stronami sprowadzał się do ustalenia adekwatnego wymiaru świadczeń należnych powodom z tytułu odszkodowania za znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej oraz z tytułu zadośćuczynienia, które to roszczenia, zdaniem strony pozwanej uległy już całkowitemu zaspokojeniu w związku z przyznaniem na rzecz powodów świadczeń z powyższych tytułów w toku prowadzonego przez pozwanego postępowania likwidacyjnego.

Sąd Okręgowy wskazał, że stosownie do art. 446 § 4 k.c. sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. Sąd zaznaczył, że nie znalazł podstaw, aby różnicować doznaną przez powodów krzywdę. Ze zgromadzonego w niniejszej sprawie materiału dowodowego wynikało bowiem, że zmarły P. G. był jednakowo związany z obojgiem powodów będących jego rodzicami i dla obojga z nich strata dziecka w wyniku wypadku komunikacyjnego była jednakowo traumatycznym przeżyciem. Oboje

powodowie doznali w związku ze śmiercią syna głębokiego poczucia krzywdy, a także podobnie przedstawiała się ich reakcja na doznaną stratę w postaci depresyjnych zaburzeń adaptacyjnych. Sąd pierwszej instancji wskazał, że oczywistym jest, że żadna kwota pieniężna nie jest w stanie zrekompensować powodom doznanej w wyniku wypadku straty w postaci śmierci osoby najbliższej, tym niemniej przyznanie zadośćuczynienia następować musi w oparciu o kryteria zobiektywizowane z należyтым uwzględnieniem panujących realiów ekonomicznych. Oceniając zgłoszone przez powodów żądanie zadośćuczynienia w kwocie po 70.000 zł (co przy uwzględnieniu wypłaconych im już z tego tytułu kwot po 30.000 zł stanowiło łączną kwotę po 100.000 zł na rzecz każdego z powodów), Sąd uznał, że ich roszczenia zasługiwały na uwzględnienie jedynie częściowo. Sąd Okręgowy wskazał, że miał na uwadze aktualnie akcentowaną w doktrynie i judykaturze kompensacyjną funkcję zadośćuczynienia polegającą na umożliwieniu poszkodowanemu sfinansowania takich dóbr, które pozwolą na choćby częściowe zmniejszenie poczucia krzywdy. Sąd pierwszej instancji stwierdził, że zgromadzony w niniejszej sprawie materiał dowodowy, który nie był przez pozwanego kwestionowany, nie pozostawiał wątpliwości, że powodowie tworzyli ze zmarłym oraz drugim synem kochającą się rodzinę, w której więzi pomiędzy jej poszczególnymi członkami były bardzo silne. W związku ze śmiercią syna powodowie doznali dotkliwej straty. Nadal silnie odczuwają poczucie krzywdy, utracili chęć do życia i nie widzą jego sensu. Oboje ciężko przeżywają żalobę po śmierci syna, która przybrała wobec nich formy patologiczne. Cierpią na zaburzenia depresyjne, wystąpiło u nich osłabienie aktywności życiowej, nie są w stanie cieszyć się z żadnych rzeczy, ciągle rozpamiętują śmierć syna, którego osoba jest przez nich idealizowana. Sąd Okręgowy stwierdził, że istotne znaczenie dla oceny rozmiarów doznanych przez powodów krzywd miał również fakt, iż zmarły był osobą młodą, mającą przed sobą całe życie. Z drugiej jednakże strony Sąd podał, że zmarły P. G. nie był jedynym dzieckiem powodów, gdyż mają oni jeszcze drugiego, starszego syna, z którym, jak wynika ze zgromadzonego w niniejszej sprawie materiału dowodowego, utrzymują równie bliskie relacje, a tym samym ich uczucia rodzicielskie mogą nadal być realizowane względem drugiego dziecka, zaś oni sami nie pozostaną całkowicie osamotnieni w chwilach starości i choroby. Sąd pierwszej instancji podał, że nie bez znaczenia jest również fakt, iż śmierć P. G. miała charakter nagły i niespodziewany, powodowie nie mieli możliwości przygotować się na to zdarzenie, co potęguje występujące u nich poczucie straty. W ocenie Sądu Okręgowego należna wobec każdego z powodów łączna kwota zadośćuczynienia wynosi po 70.000 zł. Sąd stwierdził także, że zadośćuczynienie w takim właśnie wymiarze jest adekwatne do zobiektywizowanego poczucia krzywdy doznanego przez powodów i pozwoli im na dokonanie kompensaty doznanej krzywdy i choć w części zrekompensuje negatywne przeżycia, które stały się ich udziałem. Sąd Okręgowy podał również, że uwzględniając obiektywne okoliczności niniejszej sprawy, charakter więzi, jaka łączyła ich ze zmarłym, występujące po ich stronie dotkliwe poczucie straty, a także negatywne następstwa dla zdrowia, w tym przede wszystkim zdrowia psychicznego powodów, stwierdzić należy, że obniżenie wartości zasądzonego na rzecz powodów zadośćuczynienia prowadziłoby do deprecjacji tak istotnych dóbr, jak życie ludzkie oraz więzi uczuciowe, łączące poszczególnych członków rodziny. Sąd Okręgowy biorąc pod uwagę, że pozwany wypłacił już powodom zadośćuczynienie w kwotach po 30.000 zł, a nadto w odniesieniu do powoda A. G. (1), że częściowo roszczenie o zadośćuczynienie zostało zaspokojone przez samego sprawcę, który na mocy wyroku Sądu Rejonowego w B. z dnia 17 sierpnia 2012 r., wydanym w sprawie o sygn. akt II K 391/12, zapłacił powodowi kwotę 25.000 zł, zasądził na podstawie art. 446 § 4 k.c., na rzecz powoda A. G. (1) z tytułu pozostałej części należnego zadośćuczynienia kwotę 15.000 zł, a na rzecz L. G. kwotę 40.000 zł. Sąd Okręgowy uznał, że w pozostałym zakresie roszczenia powodów z tytułu zadośćuczynienia nie zasługiwały na uwzględnienie i uznał je za nadmiernie wygórowane, nieadekwatne do rozmiaru doznanej przez powodów krzywdy oraz aktualnej stopy życiowej społeczeństwa.

Odnośnie żądań dotyczących odszkodowań za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej powodów Sąd uznał, że należne powodom odszkodowanie kształtuje się w wysokości po 50.000 zł na rzecz każdego z nich. Sąd wskazał, że pozwany nie kwestionował faktu zaistnienia w wyniku wypadku znacznego pogorszenia sytuacji życiowej po stronie powodów, gdyż wypłacił im z tego tytułu odszkodowanie w kwocie po 20.000 zł, a zatem również w tym zakresie spór sprowadzał się jedynie do ustalenia wysokości należnego powodom odszkodowania. Sąd Okręgowy wskazał, że powodowie prowadzili z synem wspólne gospodarstwo domowe i w jego prowadzeniu był on im niezwykle pomocny. Wspierał on również powoda A. G. (1) w prowadzeniu wykonywanej przez niego działalności gospodarczej. Śmierć P. G. spowodowała nie tylko pozbawienie powodów wsparcia w prowadzeniu gospodarstwa domowego i pomocy w prowadzeniu działalności gospodarczej, lecz także osłabiła ich własną aktywność na polu działalności zawodowej.

W związku z zaburzeniami jakie wystąpiły u powoda A. G. (1) w związku ze śmiercią syna zdecydował się on na zaprzestanie wykonywania działalności gospodarczej. Również aktywność zawodowa powódki uległa obniżeniu. Występujące u powoda stany depresyjne spowodowały poczucie beznadziejności i bezcelowości podejmowanej działalności. Sąd Okręgowy stwierdził, że oprócz utraty bieżącego wsparcia ze strony zmarłego bardzo istotną okolicznością wpływającą na ocenę rozmiaru należnego powodom odszkodowania jest fakt, że zmarły pozostając z nimi we wspólnym gospodarstwie domowym, w którym planował on dalej zamieszkiwać, nawet po założeniu własnej rodziny, zapewniał powodom poczucie bezpieczeństwa i widoki na pogodną starość. Oczywiście jest, iż w takiej sytuacji powodowie nie tylko utracili bieżące wsparcie ze strony syna, lecz także wsparcie, które mogliby uzyskać w późniejszych latach swojego życia. Powodowie mają wprawdzie drugiego syna, z którym łączą ich bliskie relacje, jednak aktualnie nie zamieszkuje on wspólnie z nimi, a zatem pomoc, jaką obecnie powodowie uzyskują z jego strony jest ograniczona. Sąd Okręgowy stwierdził również, że truizmem jest wskazanie, iż powodowie w chwilach starości będą potrzebować wsparcia w postaci zarówno opieki osobistej, jak też wsparcia materialnego, gdyż powszechnie znana jest wysokość przyszłych świadczeń emerytalnych osób z pokolenia powodów. Powodowie mogli liczyć w tym zakresie na wsparcie materialne ze strony syna, który osiągał dobre wyniki w nauce i miał dobre widoki na uzyskanie w przyszłości dobrze płatnej pracy zarobkowej, natomiast jego śmierć przekreśliła te nadzieje. Sąd Okręgowy uznał, że okoliczność ta stanowi oczywiste pogorszenie sytuacji życiowej obojga powodów. Stwierdził także, że nie ulega wątpliwości, iż większe byłoby poczucie bezpieczeństwa powodów i możliwe do uzyskanie przez nich w przyszłości wsparcie zarówno stricte majątkowe, jak i na polu świadczeń osobistych (posiadających jednak wymierną wartość majątkową), gdyby obaj ich synowie żyli, niż ma to miejsce w sytuacji posiadania tylko jednego dziecka. Mając na uwadze powyższe argumenty Sąd ustalił, że stosownym odszkodowaniem za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej powodów jest kwota po 50.000 zł dla każdego z nich, co przy uwzględnieniu wypłaconych im już z tego tytułu kwot po 20.000,00 zł skutkowało zasądzeniem, na podstawie art. 446 § 3 k.c. na rzecz każdego z powodów żądanej przez nich z tytułu odszkodowania kwoty po 30.000 zł.

Orzeczenie o odsetkach od wszystkich zasądzonych na rzecz powodów kwot Sąd Okręgowy oparł o art. 481 § 1 k.c. Określając chwilę wymagalności odsetek od zasądzanych kwot zadośćuczynień za krzywdę Sąd pierwszej instancji zwrócił uwagę, że żądanie zapłaty zadośćuczynienia związane jest z wyrządzeniem poszkodowanemu określonej szkody o charakterze niemajątkowym. Zarówno przepisy prawa jak i dorobek doktryny i judykatury wypracowały w odniesieniu do poszczególnych przypadków mierniki zadośćuczynienia, które w każdym wypadku powinno mieć wymiar odpowiedni do skali ujemnych następstw po stronie pokrzywdzonego. Zobowiązany do zapłaty zadośćuczynienia powinien wypłacić zatem zadośćuczynienie w wysokości odpowiedniej. Sąd Okręgowy stwierdził, że o ile nie zachodzą wyjątkowe przesłanki, jak ujawnienie nieznanych wcześniej okoliczności, wpływających na wysokość zadośćuczynienia, brak jest podstaw do przyjmowania, aby wymagalność zadośćuczynienia następowała dopiero z chwilą wydania wyroku. Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że zobowiązanie do zapłaty zadośćuczynienia, jako zobowiązanie bezterminowe, staje się co do zasady wymagalne, zgodnie z art. 455 k.c., niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do jego spełnienia. Sąd Okręgowy wskazał również, że stosownie do art. 14 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych zakład ubezpieczeń wypłaca odszkodowanie w terminie 30 dni licząc od dnia złożenia przez poszkodowanego lub uprawnionego zawiadomienia o szkodzie, a skoro zgłoszenie szkody nastąpiło w dniu 14 stycznia 2013 r., to odsetki zasądzono od dnia 14 lutego 2013 r.

O kosztach procesu Sąd pierwszej instancji orzekł na podstawie art. 100 k.p.c. w zw. z art. 109 § 2 k.p.c. oraz art. 113 ust. 1 i 4 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Powodowie zaskarżyli wyrok Sądu Okręgowego w części oddalającej powództwo A. G. (1) ponad zasądzoną kwotę 15.000 zł, w punkcie 4. znoszącym pomiędzy stronami koszty procesu, w części oddalającej powództwo L. G. ponad kwotę 40.000 zł oraz w punkcie 10. zasądzającym zwrot kosztów procesu w kwocie 1.446,80 zł.

Powodowie zarzucili wyrokowi naruszenie art. 446 § 4 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i w konsekwencji zasądzenie kwot, które nie stanowią odpowiedniego zadośćuczynienia za śmierć ich syna.

W związku z podniesionym zarzutem powodowie wnieśli o zmianę zaskarżonego wyroku w punkcie 1. poprzez zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 45.000 zł w miejsce zasądzonej kwoty 15.000 zł, w punkcie 7. poprzez zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kwoty 70.000 zł w miejsce zasądzonej kwoty 40.000 zł, w punkcie 4. poprzez zasądzenie na rzecz powoda kosztów procesu wg norm przepisanych oraz w punkcie 10. poprzez zasądzenie na rzecz powódki kosztów procesu wg norm przepisanych.

Powodowie wnieśli również o zasądzenie od pozwanego kosztów postępowania apelacyjnego wg norm przepisanych.

Pozwany w odpowiedzi na apelację wniósł o jej oddalenie oraz zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym wg norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powodów zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny podziela ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy i uznaje je za swoje, ponieważ ustalenia te znajdują oparcie w zebranych w sprawie materiale dowodowym, poddanym przez Sąd pierwszej instancji prawidłowej ocenie w granicach zakreślonych przepisem art. 233 § 1 k.p.c.

Rozpoznając sprawę w granicach zaskarżenia za zasadny uznać należało zarzut naruszenia art. 446 § 4 k.c. Sąd Apelacyjny miał na uwadze, że ze względu na niewymierność krzywdy, określenie w konkretnym wypadku odpowiedniej sumy pozostawione zostało sądowi, który w tym zakresie dysponuje większą swobodą, niż przy ustalaniu szkody majątkowej i sumy potrzebnej do jej naprawienia, co sprawia, że korygowanie przez sąd wyższej instancji wysokości zasądzonego zadośćuczynienia uzasadnione jest jedynie wtedy, gdy przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy, mających wpływ na jego wysokość, jest ono niewspółmiernie nieodpowiednie do doznanej krzywdy (por. wyrok Sądu Najwyższego z 30 stycznia 2014 r., III CSK 69/13, LEX nr 1463872). Taka sytuacja miała jednakże miejsce w rozpoznawanej sprawie. Podkreślić również należy, że o wysokości należnego zadośćuczynienia decydują okoliczności konkretnej sprawy, a tymczasem okoliczności rozpatrywanej sprawy, jak zasadnie wskazywali powodowie, uzasadniały przyjęcie, że odpowiednim – w rozumieniu art. 446 § 4 k.p.c. – zadośćuczynieniem za śmierć powodów jest kwota po 100.000 zł na rzecz każdego z nich. Skoro pozwany przed wytoczeniem powództwa wypłacił im z tytułu zadośćuczynienia po 30.000 zł, a powodowi sprawca szkody wypłacił nadto kwotę 25.000 zł, w związku z zasądzeniem na jego rzecz w wyroku karnym zadośćuczynienia w tej wysokości, to na rzecz powoda należało zasądzić dalszą kwotę 45.000 zł, a na rzecz powódki kwotę 70.000 zł. Zwrócić należy uwagę na fakt, że zasądzenie na rzecz powoda w sprawie karnej zadośćuczynienia nie pozbawiało go prawa dochodzenia w postępowaniu cywilnym pozostałej należnej z tego tytułu kwoty, natomiast zasądzona w wyroku karnym kwota musiała być brana pod uwagę przy orzekaniu w niniejszej sprawie o wysokości odpowiedniego zadośćuczynienia. Bez znaczenia dla wysokości odpowiedniego zadośćuczynienia pozostawała natomiast kwota zasądzonego odszkodowania z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej powodów w następstwie śmierci ich syna, ponieważ przewidziane w art. 446 § 4 k.c. roszczenie o zadośćuczynienie jest rodzajowo i normatywnie odmienne od wynikającego z art. 446 § 3 k.c. roszczenia zmierzającego do naprawienia szkody majątkowej. Zadośćuczynienie przewidziane w art. 446 § 4 k.c. nie jest uzależnione od pogorszenia sytuacji życiowej osoby bliskiej w wyniku śmierci bezpośrednio poszkodowanego, lecz ma na celu złagodzenie cierpienia psychicznego wywołanego śmiercią osoby najbliższej i pomoc członkom jego rodziny w dostosowaniu się do zmienionej sytuacji życiowej (por. wyrok Sądu Najwyższego z 12 września 2013 r., IV CSK 87/13, LEX nr 1383297).

Postępowanie dowodowe przeprowadzone w rozpoznawanej sprawie dało podstawy do stwierdzenia, że krzywda jakiej doznali powodowie, w związku ze śmiercią syna, była wyjątkowo duża. Zwrócić należy uwagę na fakt, że wskazywany przez powodów rozmiar cierpienia znalazł pełne potwierdzenie w wydanej w sprawie opinii biegłej sądowej z zakresu psychologii. Zebrane dowodowy, w tym w/w opinia sądowa, dały podstawy do ustalenia, że pomiędzy powodami a ich tragicznie zmarłym synem istniały – jak wskazano również w opinii – „szczególnie” bliskie więzi, życie rodzinne powodów koncentrowało się na synu, który był „bardzo” zaangażowany w pomoc rodzicom, był także ich

„wielką” radością, nadzieją, a także osobą, która dawała powodowi poczucie bezpieczeństwa oraz nadzieję na pogodną starość. Właśnie z uwagi na te szczególnie silne i pozytywne więzi śmierć syna była dla powodów tak traumatycznym przeżyciem, że nawet pomimo tego, że zaburzenia adaptacyjne spowodowane śmiercią osoby bliskiej co do zasady mają charakter przemijający, trwający około roku, to w wydanej w maju 2015 r., a więc przeszło trzy i pół roku po wypadku, opinii sądowej stwierdzono, że u powodów zaburzenia te w dalszym ciągu się utrzymują i mają charakter długotrwałego uszczerbku na zdrowiu. Biegła potwierdziła, że utrzymujące się takie objawy jak obniżenie nastroju, bezradność, zaburzenia snu, zawężenie aktywności do czynności dnia codziennego, poczucie krzywdy, żal, żywe wspomnienia i wizje syna są nadal obecne w życiu powodów. Wskazała również, że w dalszym ciągu celowe jest leczenie psychiatryczne, które rozpoczęli zaraz po śmierci syna. Rację ma Sąd Okręgowy wskazując, że na rozmiar krzywdy ma wpływ ta okoliczność, że powodowie mają jeszcze jednego syna, w związku z czym po śmierci młodszego syna P. nie pozostali osamotnieni, jednakże z drugiej strony zwrócić należy uwagę, że wszystkie konkretne plany na przyszłość i spokojną starość wiązali oni z tragicznie zmarłym synem, który miał im także zapewnić poczucie bezpieczeństwa zamieszkując wspólnie z rodzicami, co jak wynikało z zebranego materiału dowodowego, było akceptowane zarówno przez powodów, jak i ich synów. Fakt, że tak ścisłych planów nie wiązali ze starszym synem, jak również, że mimo wszystko relacje te nie są tak ścisłe jak z młodszym synem, znalazł potwierdzenie w tym, że starszy syn nie zamieszkał z rodzicami po śmierci P. G.. Zwrócić można uwagę, że także Sąd Okręgowy dostrzegł szczególną rolę tragicznie zmarłego syna stron w życiu powodów wskazując w części uzasadnienia dotyczącego zasądzonego odszkodowania, że zmarły pozostając z powodami we wspólnym gospodarstwie domowym, w którym planował on dalej zamieszkiwać, nawet po założeniu własnej rodziny, zapewniał powodowi poczucie bezpieczeństwa i widoki na pogodną starość. Co więcej, Sąd Okręgowy dostrzegł również szczególne okoliczności rozpoznawanej sprawy stwierdzając nawet w uzasadnieniu, że przeżywana przez powodów żałoba po śmierci syna przybrała wręcz formy „patologiczne”. Jak wynikało z opinii biegłej sądowej pomimo upływu lat powodowie dalej nie potrafili poradzić sobie ze stresem i przystosować się do warunków i sytuacji w jakiej znaleźli się po śmierci syna. Wszystkie wyżej wskazane prawidłowe ustalenia Sądu Okręgowego nie znalazły jednakże odzwierciedlenia w zasądzonych kwotach zadośćuczynienia, w związku z czym w stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy istotnie należało podzielić zarzut powodów o naruszeniu przez Sąd Okręgowy art. 446 § 4 k.c. poprzez zasądzenie zadośćuczynienia w rażąco niskiej wysokości, co skutkowało zmianą zaskarżonego wyroku polegającą na zasądzeniu od pozwanego na rzecz powoda kwoty 45.000 zł, w miejsce zasądzonej kwoty 15.000 zł, a na rzecz powódki kwoty 70.000 zł, w miejsce zasądzonej kwoty 40.000 zł.

Sąd Apelacyjny zmieniając zaskarżony wyrok w przedstawionym zakresie, jednocześnie podzielając stanowisko Sądu Okręgowego co do daty zasądzenia odsetek uznał za uzasadnione ich zasądzenie od wskazanego w pozwie dnia 14 lutego 2013 r. Zobowiązanie do zapłaty zadośćuczynienia istotnie jest zobowiązaniem bezterminowym, w związku z czym przekształcenie go w zobowiązanie terminowe następuje stosownie do treści art. 455 k.c., w wyniku wezwania do spełnienia świadczenia, przy czym stosownie do art. 14 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz.U.2013.392.j.t.) ubezpieczyciel, co do zasady powinien spełnić świadczenie w terminie 30 dni od dnia złożenia przez poszkodowanego lub uprawnionego zawiadomienia o szkodzie. W świetle okoliczności konkretnej sprawy, jako wyjątek od powyższej zasady, możliwe jest ustalenie wymagalności świadczenia od daty późniejszej, nie wyłączając dnia wyrokowania, jednakże w rozpoznawanej sprawie nie zachodziły żadne szczególne okoliczności, które uzasadniałyby zasądzenie odsetek od innego dnia niż wskazany w pozwie. Zwrócić należy uwagę na fakt, że skoro śmierć syna powodów nastąpiła (...), a powodowie złożyli pozwanemu zawiadomienie o tym fakcie dopiero 14 stycznia 2013 r., to pozwany, jako profesjonalista mógł i powinien był ustalić istniejące już wówczas szczególne okoliczności rozpoznawanej sprawy i wypłacić powodowi z tytułu odpowiedniego zadośćuczynienia żądane kwoty, przy uwzględnieniu jedynie kwoty zadośćuczynienia wypłaconego powodowi, na mocy wydanego wyroku karnego, przez sprawcę szkody. Skoro pozwany tego nie zrobił, to za zasadne uznać należało żądanie zasądzenia odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia 14 lutego 2013 r.

Wobec uwzględnienia powództwa A. G. (1) w większej części niż uczynił to Sąd Okręgowy należało zmienić również rozstrzygnięcie zawarte w pkt. 4. o tyle, że na podstawie art. 100 zd. 1 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 zd. 1 k.p.c. w z § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za

czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U.2013.490) w zw. z § 21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U.2015.1804) zasądzić od pozwanego na rzecz powoda kwotę 1.808,50 zł. Powód wygrał sprawę w 75% i w takim stosunku należał mu się zwrot kosztów procesu za postępowanie przed Sądem Okręgowym. Zmienić należało także zaskarżony wyrok w pkt. 5. o tyle, że nakazaną pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Częstochowie, na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U.2016.623 j.t.) w zw. z art. 100 zd. 1 k.p.c., kwotę kosztów sądowych należało podwyższyć do 3.891,75 zł. Koszty sądowe przed Sądem I instancji w zakresie dotyczącym powództwa A. G. (1) wyniosły łącznie 5.189 zł, w tym 5.000 zł z tytułu opłaty sądowej od pozwu oraz 189 zł z tytułu wydatku na biegłego sądowego. Skoro pozwany przegrał sprawę w 75%, to należało obciążyć pozwanego w/w kwotą 3.891,75 zł.

Wobec uwzględnienia powództwa L. G. w całości należało uchylić rozstrzygnięcia zawarte w pkt. 9. i 12. Jednocześnie należało zmienić rozstrzygnięcie zawarte w pkt. 10. o tyle, że zasądzoną od pozwanego na rzecz powódki kwotę 1.446,80 zł podwyższyć do 3.617 zł, w tym 3.600 zł wynagrodzenia profesjonalnego pełnomocnika oraz 17 zł opłaty skarbowej od pozwu, na podstawie art. 98 § 1, 3 i 4 k.p.c. zw. z art. 99 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 zd. 1 k.p.c. w zw. z § 6 pkt 6 w/w rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, w zw. z § 21 w/w rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, z tytułu zwrotu całości kosztów procesu poniesionych przez powódkę przed Sądem pierwszej instancji. Jednocześnie należało również zmienić pkt. 11. o tyle, że nakazać pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Częstochowie, na podstawie art. 113 ust. 1 w/w ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zw. z art. 98 § 1 k.p.c., kwotę 5.189 zł, na którą złożyła się opłata sądowa od pozwu L. G. w wysokości 5.000 zł oraz wydatek na opinię biegłej sądowej w wysokości 189 zł.

Z wyżej wskazanych przyczyn Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w przedstawionym zakresie.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1, 3 i 4 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. w zw. z § 6 pkt 6 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 w/w rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, w zw. z § 21 w/w rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz art. 109 § 2 k.p.c. i art. 108 § 1 zd. 1 k.p.c., uznając że nakład pracy pełnomocnika powodów, podjęte przez niego czynności oraz charakter spraw uzasadniał zasądzenie od pozwanego na rzecz każdego z powodów po 1.000 zł z tytułu kosztów postępowania apelacyjnego. Jednocześnie Sąd na podstawie powołanego art. 113 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zw. z art. 98 § 1 k.p.c. nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Częstochowie kwotę 3.000 zł z tytułu opłat sądowych od apelacji, od których powodowie zostali zwolnieni.

SO (del.) Artur Żymelka SSA Ewa Tkocz SSA Joanna Kurpierz